

יבלית

היבלית נזכרת פעם אחת במשנה, כחומר גלם שיכול לשמש כחומר איטום למיכלי מים גדולים (כלים ג'ו). עוד נזכרת פעם אחת בתוספתא בהקשר דומה (כלים ב"ק ג ב). בבבלי (גיטין סח ע"ב) נזכר 'יבלא', כחלק מרשימת רכיבים לתרופה לכאב ראש.

הזיהויים

יבלית מצויה

■ **יבלית מצויה** (*Cynodon dactylon*) - עשב בר רב-שנתי ממשפחת הדגניים. נפוצה ברוב חלקי העולם וגם בארץ. שכיחה מאוד כעשב רע במטעים, שדות, מדשאות וגינות. כך זיהה בפירוש הגאונים, וכך גם אצל הערוך ואצל ר"ש. מובא בשם הגאונים גם אצל כתכ"ה (בפירוש שני).¹

עוקץ עקרב אירופי

■ **עוקץ עקרב** (*Heliotropium*) - סוג המכיל למעלה מ-300 מיני צמחים פורחים, ידוע בשל הרעילות של חלק מהמינים לחתולים ולכלבים. זהו ככל הנראה הזיהוי של כתכ"ה, הקושר בין היבלית לבין צמח המשמש לטיפול ביבלות.²

■ מין **עשב** (כללי). כך הוא הזיהוי אצל רוב הפרשנים.³ אומנם היו שהדגישו כי מדובר בעשב רך.⁴

עיון

רוב הפרשנים לא זיהו את היבלית עם מין מסוים, והסכימו שמדובר במין עשב. בפירוש הגאונים, הופיעה מסורת שמדובר ביבלית המצויה של ימינו, אם כי הקישור למתואר במשנה אינו ברור - לא נמצא תיעוד לאיטום בעזרת צמח זה. הזיהוי אצל כתב"ה ייחודי: הוא קושר את השם המשנאי 'יבלית' לצמח המשמש כטיפול נגד יבלות.

החוקרים חלוקים בזיהוי היבלית: לעף, צ'יז'יק ופליקס מזהים את היבלית עם היבלית המצויה⁵; א' וח' הראובני זיהו אותה עם עירית גדולה (*Asphodelus ramosus*)⁶; צ'יז'יק זיהו אותה עם הסוף (*Typha*)⁷; אצל פלדמן מובאות השיטות השונות מבלי שהכריע ביניהן.⁸

הערות:

1. פיה"ג (כלים עמ' 13 ש' 13): פ' עשב ששמו יבלא בארמית ובטיית תייל ובל' קודש חצוב < יבלא דחקלא (סור.)=قيل (בר בהלול, ב, עמ' 834) *Cynodon dactylon* (עיסא, עמ' 65, ע' 4, ועיין הראובני, חצב, עמ' 166, 172. עוד נקרא כך - *Agropyrum repens* - עיסא, עמ' 7, מס' 14): ערוך (ח"ד עמ' 108, ערך 'יבל'): פ' עשב ששמו יבלא ובלש' קודש חצובה < לעיל פיה"ג; ר"ש (כלים ג' ו'): יש מפרשים מין טיט, ובערוך פ' עשב ששמה יבלא כדאשכחנא בפ' כל הבשר כרך ריפתא איבלא < לעיל ערוך; כתב"ה (סד ע"ב): יבלית: ... והגא' אמר חצובא < חצובא - לעיל פיה"ג.
2. כתב"ה (סד ע"ב): יבלית: ... והוא עשב הנקר' ב"ר ב"ררוקריא < *Verrucaria* (לט.) - צמח לטיפול ביבלות (לואיס ושורט, עמ' 1975. מעין תרגום מילולי: *Verruca* (לט.) - יבלת). אצל פליניוס מכונה בשם זה אחד ממיני *Heliotropium* (פליניוס, טבע, 6, עמ' 332-334, ספר XXII, פסקה 59).
3. רש"י (גיטין סח ע"ב): מין עשב; רע"ב (כלים ג' ו'): מין עשב ששמו יבלא. ורגילין לטוח בו הכדות הגדולות שלא יפלטו היין שמזיעין; מכה"מ (ב"א ד' 156, כלים ג'): עלף < علف - עשב (חיים, מילון, ב, עמ' 379; סטיינגאס, עמ' 862); תפא"י (כלים ג' ו, ו ע"א): מין עשב.
4. רמב"ם (כלים ג' ו עמ' סט): עשב רך מאוד; תנה"י (עמ' 236 ערך 'יבל'): עשב רך דביק שמצפים בו את הפיטסין והכדים לטתום בו את הנקבוביות שלא יחלחלו המים מהן.
5. לעף, פלורה, ד, עמ' 71; צ'יז'יק, אוצר, עמ' 727; פליקס, צומח, עמ' 75.
6. הראובני, חצב, עמ' 165-175.
7. צ'יז'יק, אוצר, עמ' 727.
8. פלדמן, משנה, עמ' 344-347.